

МЕТОДИЧНА РОЗРОБКА УРОКУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

НА ТЕМУ:

«Система частин мови. Складні випадки правопису іменних частин мови»

Підготувала: вчитель української мови та літератури
Новокаховського ВПУ
Цуканова Н. В.

ТЕМА Система частин мови. Складні випадки правопису іменних частин мови.

Мета: повторити та систематизувати знання учнів про систему частин мови, ознаки, за якими виділяється і характеризується кожна з частин мови (лексичне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль), вдосконалювати вміння логічно мислити, порівнювати, виділяти головне та узагальнювати, вдосконалювати правописні вміння; розвивати пам'ять; виховувати любов до рідного слова.

Тип уроку: урок повторення й узагальнення вивченого.

Вид уроку: урок – проект.

Методи роботи: робота в малих групах, дослідницька робота учнів, діалогова методика.

Обладнання: підручники, слайди, таблиці, мультимедійна система.

План уроку

- I. Організаційний момент.
- II. Повторення та узагальнення вивченого.
 1. Вступне слово вчителя.
 2. Виступ міні-груп.
 3. Виконання практичних вправ.
 4. Елементи гри «Судний день для Безграмотності»
- III. Домашнє завдання.

Хід уроку:

1. Вступне слово вчителя.

Уявіть, що є на світі країна, де немає жодних економічних чи соціальних криз, військових конфліктів, інфляції та безробіття. В тій країні панує лад та цілковите взаєморозуміння. Кожен житель тієї країни належить до певного класу, об'єднання чи групи, та це не привід для ворожнечі. Навпаки – там царює дружба й взаємовиручка.

Та країна створена людиною і кожен її мешканець – покірний слуга людини.
Здогадайтесь, про яку країну йде мова? (див. Додаток слайд 1 "Країна Морфологія")

Як бачите, країна Морфологія поділена на 10 областей, серед яких одна – автономна.
Сподіваюся, що всі вони ваші друзі, з якими ви міцно потоваришували протягом навчання
(оголошення теми й мети уроку)

Лінгвістична реконструкція.

Уявіть морфологію у вигляді дерева, ошатним вбранням якого є частини мови-листочки. Проте зараз наше деревце «голе й босе», але з «поясом». Завдання: "вдягнути" дерево-морфологію, розвісивши листочки. Хто спробує свій дизайнерський талант? Навіщо червоний пояс?

(межа, що поділяє змінні та незмінні частини мови)

2. Виступ міні-груп.

Презентація роботи групи „Коріння”

Уявіть, що всі 10 частин мови – рідні брати і сестри. Діти часто успадковують риси обох батьків – і тата, і мами. Проте часто в них є щось своє, індивідуальне, неповторне, котре виділяє їх з-поміж інших братів та сестер. Такою вродженою плямою, міткою у частин мови є їх лексичне значення, бо саме воно допомагає відрізнити їх одну від одної.

Із 10 різних по крові частин мови 3 – службові, 1 – автономна область і не мають лексичного значення, а решта 6 їх має.

Іменник – означає особу, предмет і відповідає на питання хто? що?

Прикметник – ознаку чи приналежність і озивається на запитання який (-а, -е)?

Числівник – означає кількість або порядок при лічбі, відповідаючи на запитання скільки? або котрий?

Займенник – замісник всіх попередніх, оскільки вказує на особи, предмети, ознаки, приналежність, кількість, от тільки не називає їх по імені.

Дієслово – найнепосидючіше, бо означає дію, стан, рух і відповідає на питання що робити? що зробити?

Прислівник – означає дії, ознаку стану, ознаку чи предмета і відгукується на запитання як? коли? де? чому? в якій мірі?

- презентація роботи групи "Граматичний код"

Презентація роботи групи «Граматичний дрес-код»

Наша група теж вирішила порівняти частини мови з тим, що нам найближче - з нами самими, тобто людьми. Всі ми різні за зовнішністю, звичками, характером, та на побутовому рівні нас єднає те, що ми вдягаємось, любимо це робити зі смаком та задоволенням, якщо речі того варті.

- .ІМЕННИК
- .ЗАЙМЕННИК
- .ЧИСЛІВНИК
- .ПРИКМЕТНИК
- .ДІЄСЛОВО
- .ПРИСЛІВНИК

ТВОРЧЕ ЗАВДАННЯ

*“Одягніть” частини мови.
Для цього пригадайте
притаманні їм категорії та
співвіднесіть їх з
елементами чоловічого одягу*

Уявіть, що граматичні категорії - той самий «одяг».

Іменник, прикметник, займенник – справжні джентльмени, що завжди носять «костюм», «краватку», «туфлі» - рід, число, відмінок.

«Костюм» та «туфлі» носить і дієслово, але категорично відмовляється вдягати «краватку» (відмінок).

Для того, щоб вирізнитися на фоні інших, іменник та прикметник вдягають «пальто» - категорію групи, які трішки відрізняються за дизайном.

Іменник разом із «пальто» носить «шарф» - відміну, а прикметник одягає шкіряні «рукавиці» - ступінь порівняння.

Та найвибагливішим у туалеті є дієслово. Воно не терпить одноманітності, прагне носити ексклюзивні речі від кутюр. Є в його «гардеробі» те, чого немає в інших:

«пуловер» - категорія особи

«джинси» - виду

«куртка» - дієвідміна

«кросівки» - категорія перехідності (неперехідності)

«годинник» - категорія часу

«ремінь» - способу

3. Виконання практичних вправ (відеозавдання).

Творче конструювання

Вправа 1

До слів зліва підібрати синоніми з не-. Пояснити написання.

невіглас	- не...	(неук)
хвороба	- не ...	(неміч)
ворог	- не...	(недруг)
хиба	- не...	(недолік)
безлад	- не...	(непорядок)
прикрість	- не...	(неприємність)
рабиня	- не...	(невільниця)
зневага	- не...	(неповага)
малюток	- не...	(немовля)

Вправа 2

Подані прикметники перетворити на іменники – назви етнографічних районів України.

Заповнити таблицю.

Наддніпрянський; приазовський;
закарпатський; вінницький;
галицький; причорноморський;
побузький; галицький; поліський;
львівський; подільський; харківський.

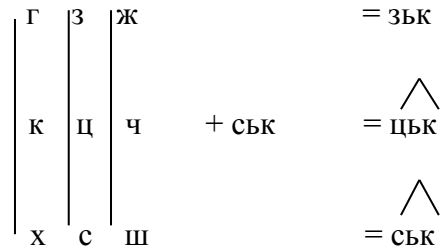
із	ин-	(а)	З апострофом	З подовженням
Наддніпрянщина			Приазов'я	Закарпаття
Вінниччина			Причорномор'я	Побуззя
Галичина				Полісся
Львівщина				Поділля
Харківщина				

Вправа 3

Від назв поселень утворити прикметники за допомогою суфікса – ськ. Сформулюйте правило у вигляді рівняння.

Калуга		- калузький
Калуш		- калуський
Кривий Ріг		- криворізький
Бересточ		- берестоцький
Бузулуки		- бузулуцький
Прилуки	+ ськ	- прилуцький
Пологи		- полоський
Буча		- буцький
Канів		- канівський
Париж		- паризький
Далас		- далаські

Правило

Дослідження – моделювання

Вправа 1

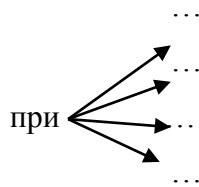
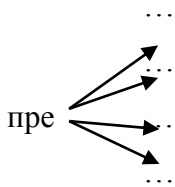
Змоделювати дієслова, утворивши їх від поданих префіксів. Знайти зайве слово.

Обґрунтувати.

брати	гнути	квітнути
гнати	гріти	рвати
над писати	під йти	роз пхати
йти	слати	гріти
рвати	гнати	злити
	звати	

Вправа 2

Змоделювати прикметники, першою частиною яких є подані префікси. Чому в одних випадках пре -, а в інших – при -?

(предивний)

(придорожній)

(пречудовий)

(привокзальний)

(прекрасний)

(приміський)

(премудрий)

(прибережний)

Вправа 3

До часток додайте питальні займенники. Визначте розряд новоутворених.

ні -

де -

будь -

(ніхто)

(дехто)

(будь-хто)

(ніщо)

(дещо)

(будь-що)

(нікого і т.д.)

(декого і т.д.)

(будь-кого і т.д.)

Дослідження – зіставлення

Вправа 1

Перекласти українською мовою подані іменники, додаючи до них означення. Визначити рід іменників. Пояснити.

боль	-	(пекучий біль)
летопись	-	(Пересопницький літопис)
степень	-	(найвищий ступінь)
собака	-	(чорний собака)
подпись	-	(мій підпис)
бандероль	-	(очікувана бандероль)
перепись	-	(черговий перепис)
простынь	-	(біле простирадло)

Усний тренінг

Розв'язати приклади, вживаючи правильні форми відмінків.

1) – 845	2) + 1563	3) – 156	4) + 72,6
292	2759	34	81,3

Утворити іменники від поданих числівників.

1	(одиниця)
2	(двійка, пара)
10	(десяток)
1/25	(чверть)
1/3	(третина)
½	(половина)
5	(п'ятірка)

4. Елементи гри «Судний день для Безграмотності»

Обвинувач:

Пам'ятаєте, у жителів країни "Морфологія" є один-єдиний ворог – Безграмотність. Сьогодні ця пані – наш гість, щоправда небажаний. Мусимо осудити її нахабство, бо занадто вже розперезалася.

Безграмотність – повноправна королева щоденного життя. Вона всюди: на екранах телебачення, радіо, в періодиці, магазинах, рекламних щитах та оголошеннях. Ця дама міцно прижилася в навчальних закладах, державних та урядових установах і, схоже, впевнена у своїй "недоторканності". Тому просимо Безграмотність зайняти почесне для неї місце на лаві підсудних.

(виходить, сідає)

Обвинувач:

Підсудна звинувачується в тяжких злочинах. Добряче наслідила в кожному місті та селі і нас не обминула. Група детективів – слідчих протягом місяця слідкувала за вашою, підсудна, злочинною діяльністю і має беззаперечні докази скоєних вами правопорушень.

Ви звинувачуєтесь в тому, що на дверях нашої диспетчерської і залишили такий ганебний слід:

(далі йде презентація зібраних учнями зразків реклам, оголошень із фактичними помилками)

Обвинувач:

Оскільки ніхто з присутніх не зголосився бути вашим захисником, як можете виправдати себе?

Безграмотність:

(роль виконує переодягнений у біле простирadlo, розписане неправильними висловами учень)

Шо таке? Буду я ще адвокатам деньги платити! Чого беньки вилупили? Хіба я кого вбила, покалічила, обікрала, сожгла, підорвала? Преступника найшли! Ото судіть своїх депутатів, од них більше вреда, чим од мене!

Обвинувач:

Тихо, тихенько! Чого ви розійшлися?! А що скаже шановна аудиторія?

(Зразки можливих висловів учнів:

I. Безграмотність – рідна сестра бездуховності, бездарності, безпринципності, безтактності, безвідповідальності та інших без... Уявіть собі цю сімейку. Якщо дати їм волю, загине будь-яка найрозвиненіша цивілізація.)

(II. Безграмотність – перша сходинка на шляху руйнування людської душі, тому що серед освічених людей злочинців менше.)

Обвинувач:

Прослухавши ваш одностайний осуд діяльності підсудної, візьму на себе сміливість від вашого та свого імені визнати Безграмотність винною у всіх зазначених злочинах. Засуджуємо її до вищої міри покарання, бо немає в нашому житті для неї місця. Дружба з нею – сором і ганьба для кожного з присутніх. Тому дружно скажемо підсудній: "Геть! Геть! Геть!"

III. Домашнє завдання.

Повторити тему. Підготуватися до контрольного диктанту.

Слайд 1 "Країна Морфологія"

